

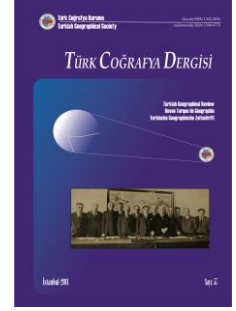
Türk Coğrafya Dergisi

<http://www.tck.org.tr>

Sayı 57: 71-85, İstanbul

Basılı ISSN 1302-5856

Elektronik ISSN 1308-9773

Hakemli Makale
Reviwed Article

Kırsal Yerleşmelerde Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesinde Turizmin Etkisi: Yaylalar Köyü Örneği (Yusufeli / Artvin)

Impact of Tourism on Diversifying Economical Activities in Rural Settlements: Case of Yaylalar Village (Yusufeli / Artvin)

Muzaffer BAKIRCI

ÖZET

Dünyada, değişen talep ve beklentilere paralel olarak turizm faaliyetlerinde bir çeşitlenme ve farklılaşma söz konusudur. Klasik turizm anlayışının yanına "alternatif" olarak adlandırılan ve doğal ortamda, doğal unsurlarla zaman geçirmeyi esas alan aktiviteler daha fazla gündeme gelmeye başlamıştır.

Türkiye, sahip olduğu doğal ve beşeri çekicilikler dolayısıyla turizm faaliyetleri bakımından zengin bir potansiyel barındırmakta, ağırlıklı olarak kitle turizmi veya klasik turizm denilen, büyük ölçüde deniz, güneş ve kum üçlüsüne dayanan faaliyetlerinin yanı sıra her geçen zaman alternatif turizm faaliyetleriyle de öne çıkmaya başlamış bulunmaktadır.

Alternatif turizm faaliyetlerinin büyük ölçüde yoğunlaştığı ve pek çok turistik çekiciliği bünyesinde barındıran kırsal alanlarda turizm faaliyetlerinin daha fazla uygulama alanına taşınması, bu kesimlerde birtakım, yapısal, sosyo-kültürel ve ekonomik değişim ve dönüşümleri de beraberinde getirmektedir.

Ülkemizin Doğu Karadeniz Bölümünde yer alan Yaylalar Köyü bu duruma örnek oluşturacak kırsal yerleşmelerden biri niteliğindedir. Denizden 2000 m. yükseltide Kaçkar Dağının güney yamaçlarında yer alan yerleşme, yakın geçmişe kadar hayvancılık ve hayvancılık eksenli tarım olmak üzere geleneksel kırsal faaliyetlerle varlığını sürdürürken, son 20 yılda daha da yoğunlaşmak suretiyle, turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir mekân olmaya başlamıştır. Sürekli bir nüfus kaybının yaşandığı köyde, turizm faaliyetleri; bir yandan dağ yürüyüşüne (trekking) dayalı konaklama ve hizmetlere ilişkin olurken, diğer yandan, köy dışında yaşayan yerel halkın yılın belirli dönemlerinde rekreasyon amaçlı olarak köyde bulunmaları şeklinde gerçekleşmektedir.

Sahada yapılan gözlem ve mülakatlar ışığında hazırlanan bu çalışma; Yaylalar Köyünde turizm faaliyetleri özelinde fonksiyonel çeşitlenmeye odaklanmakta, bu fonksiyonel çeşitlenmenin nedenleri, tarihsel gelişimi, sorunları ve geleceği konularına ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Yerleşmeler, Yaylalar Köyü, Ekonomik Çeşitlenme, Kırsal Turizm.

ABSTRACT

In parallel to diversifying demands and expectations in the world, it is observed variation and differentiation in tourism activities. Apart from classical tourism concept, activities which are named as "alternative" and based on spending time in natural environment with natural elements have been come up more and more.

Turkey has a rich potential with respect to tourism activities thanks to its natural and human-made attractions owned, and apart from activities based on sea, sun, sand mostly known as mass tourism or classical tourism, it is becoming prominent with alternative

İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü,
34459 Laleli/İstanbul

Geliş/Received : 23.12.2010
Kabul/Accepted: 24.03.2012

Sorumlu yazar/Corresponding author
(M. Bakırcı) mubak@istanbul.edu.tr

activities day by day.

Execution of tourism activities further in rural areas where alternative tourism activities are intensified and incorporated great numbers of touristic attraction brings along some structural, sociocultural and economical changes and transformations in these areas.

Yaylalar Village which locates in the Eastern Black Sea Region of Turkey is one of the rural areas being example to such case. The settlement which is located on southern slopes of Kackar Mountain at 2000 m altitude continued its activities with traditional rural activities such as stockbreeding and agriculture based on stockbreeding until recently, and in the last 20 years, it has become a place where tourism activities realized. In the village where constant population decrease observed, tourism activities are based on accommodation and services based on trekking and also can be observed as residing locals living outside of the village in the village for recreation purposes in certain periods of the year.

This study which was prepared in the light of survey and interview in the field is focused on functional diversification especially on tourism activities in Yaylalar Village and aims to light reasons of this functional diversification, historical development, problems, and future.

Keywords: Rural Settlements, Yaylalar Village, Economical Diversification, Rural Tourism.

GİRİŞ

Gün geçtikçe çeşitlenen turizm faaliyetleri bir kavramsal çeşitliliği de beraberinde getirmektedir. Turizm faaliyetlerine konu olan her yeni unsur, yeni bir tanımlamayı da gerekli kılmaktadır. Uzun bir süre deniz-kum-güneş üçlemesi ekseninde gelişen ve klasik turizm veya kitle turizmi olarak adlandırılan turizm faaliyetleri yanında, yakın dönemde ekoturizm (doğa turizmi) veya alternatif turizm gibi turizm hareketleri daha fazla uygulama alanına taşınmaya başlanmıştır. Doğal ortam şartları ve unsurları esas alınarak gerçekleştirilen turizm faaliyetleri; bazen yapılan turizm faaliyetinin şekli (rafting gibi) kavramsal karşılığı olabilirken, bazen faaliyetin gerçekleştirildiği mevsim (kış turizmi) veya gerçekleştirilen mekan (dağ turizmi) kavramsal olarak kullanabilmektedir.

Belirtilen çerçevede sıkça karşımıza çıkan diğer bir kavram ise "kırsal turizm"dir. Kırsal alandaki bütün unsurlarla gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini içeren bir kavram olarak kabul edilse de; kırsal turizm; "yayla turizmi, av turizmi, mağara turizmi, ekoturizm ve açık hava doğa sporları faaliyetlerinden farklı olarak, esas amacın, bir köy, çiftlik, dağ ev vb.de konaklayarak, kırsal kültürle tanışarak ve kaynaşarak bir tatil geçirmek (SOYKAN 2003:1)" olduğu turizm şekli olarak tanımlanmakta, bu yönüyle diğer doğal ortam turizm faaliyetlerinden amaç ve etkinlikler bakımından farklılaştığı ifade edilmektedir.

Diğer taraftan; "Kırsal turizmin birkaç turistik etkinliklerle sınırlandırılması mümkün olmayan, uygulama alanı ve etkinlik sayısı oldukça geniş bir turizm şekli olduğu, bu turizm şeklinin, kırsal alanların potansiyelleri doğrultusunda farklı alanlarda farklı uygulamalarla karşımıza çıktığı (ZAMAN 2010:143)" ifade edilerek, bu yönüyle "Kırsal turizmin; kırsal alanlarda iki türlü uygulananın söz konusu olduğu, bunlardan ilkinin kırsal alanların doğal turistik kaynaklarına yönelik olan seyahatleri, ikincisinin ise kırsal alanların kültürel kaynaklarına yönelik olanları (ZAMAN 2010:143)" teşkil ettiği kabul edilmektedir. Yine, "kültürel

objeler göz ardı edilmeden, yerel halkın ekonomik faaliyetlerini sürdürmesine engel olmadan, doğal ortamlardan zevk alarak ve çevreye herhangi bir zarar vermeden doğaya dayalı seyahat (AKOVA 2008:90)" şeklinde yapılan tanımlamada, kırsal alanda gerçekleştirilecek turizm faaliyetlerinde doğal, kültürel ve ekonomik şartların dikkate alınması öne çıkarılmaktadır. Bu tanımlamalar kırsal turizmin, bir yandan kırsal alandaki doğal çekicilikleri esas alan, diğer taraftan bu alanlardaki beşeri zenginlikleri (kültür – yaşam) kullanan daha geniş bir çerçeveye sahip olduğuna işaret etmektedir.

Türkiye, sahip olduğu genel fiziki ve beşeri coğrafya özellikleri dolayısıyla turizm potansiyeli oldukça zengin olan bir ülkedir. Sadece klasik turizm açısından değil aynı zamanda alternatif turizm bakımından da oldukça zengin bir çeşitliliği bünyesinde barındırmaktadır. Diğer taraftan dünya'da turizm faaliyetleri talebinde meydana gelen değişim ve farklılaşmalar da Türkiye'de çeşitli bölgelerdeki özgün turistik potansiyellerin değerlendirilebilme fırsatını ortaya çıkarmaktadır. Bu tür fırsatların kullanılması ise; kırsal alanlarda geleneksel fonksiyonların giderek çeşitlenmesi veya değişmesine zemin hazırlamaktadır.

Konu doğal alanlar olunca, bu sahalarda konumlanmış bulunan kırsal nitelikli yerleşmeler de çeşitli şekillerde bu yeni turizm faaliyetlerinden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmekte, bu durum bazen kırsal yerleşmenin tamamen fonksiyonel değişimine, bazen de fonksiyonlarında çeşitlenmeye yol açmaktadır. Bu çerçevede özellikle büyük metropollere yakın veya transit geçiş sahaları üzerinde, özgün tarihsel ve kültürel değerlere sahip köy yerleşmeleri giderek artan bir şekilde turizm faaliyetlerine sahne olmaktadır. Bunlardan Marmara Bölgesinde, İstanbul'un Beykoz ilçesine bağlı Polonezköy köyü, yine aynı bölgede, bugün idari olarak bir mahalle olan Bursa'nın Yıldırım ilçesine bağlı Cumalıkızık köyü, Ege Bölgesinde İzmir'in Selçuk ilçesine bağlı olan Şirince köyü (SOYKAN 2001),

Akdeniz Bölgesinde günümüzde belde idari niteliğine sahip Antalya'nın Serik İlçesine bağlı Kadriye köyü (GÜNAL 2001) ve Alanya ilçesine bağlı Sapadere Köyü (ALANYA KAYMAKAMLIĞI 2010), Aydın Kuşadasına bağlı Kirazlı köyü (DOĞAN SERTKAYA 2009) ve Isparta'ya bağlı Çobanisa köyü (CEYLAN ve DEMİRKAYA 2009) birkaç örnek olarak gösterilebilir. Bu örneklerin ortak genel özelliği ise hemen yakınında bulunan metropollerin veya önemli turizm merkezlerinin etkilerinin açık şekilde hissedilmesidir.

Bölgesel gelişmişlik bakımından ülkemizin geride kalan ve bölge dışına en fazla göç veren, bölgelerinden biri olan Karadeniz Bölgesinde (özellikle Doğu Karadeniz Bölümü) Fiziki Coğrafya şartları, biryandan özellikle kırsal yaşam açısından güç koşulların ortaya çıkmasına neden olurken, sağladığı avantajlarla da kırsal turizm faaliyetlerine uygun bir ortamın ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Sözü edilen bölüm içinde özellikle "Rize'nin Çamlıhemşin ile Artvin'in Yusufeli ilçesi sınırları içinde yer alan Kaçkar Dağları; dağ sporları, doğa araştırmaları, dağ ve doğa yürüyüşleri, kış sporları ve kış turizmi, doğa parkları ve milli park olanakları, av turizmi ve yaylacılık hareketleriyle Türkiye'nin en önemli turizm bölgelerinden birini teşkil etmektedir (ÜLKER ve ÇETİN 1998)". Sahip olduğu bu zenginlikler ve turizm potansiyeli dolayısıyla Kaçkar dağı ve çevresi Bakanlar Kurulunun 7 Şubat 1991 tarih ve 91/1514 sayılı kararıyla "Turizm Merkezi" ilan edilmiş (DOĞU vd. 1993), ardından ise belirtilen alanın korunmasını sağlamak amacıyla da 1994 yılında, 51550 hektarlık saha "Milli Park" statüsüne getirilmiştir (DKMPGM 2010).

Amaç ve Kullanılan Yöntem

Orman örtüsü, akarsular, alpin çayırlar sahası, yerleşme formları, sosyal hayat, gelenekler vb. özellikleriyle kendine has bir karakteri olan Karadeniz Bölgesinde kırsal turizme yönelik bilimsel çalışmalar ise büyük ölçüde yayla sahaları ve yerleşmeleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu çerçevede çok sayıda yayla sahası veya yerleşmesi tek tek veya grublar halinde bilimsel çalışmalara konu olmuştur. Bunlardan inceleme sahamızın yakın çevresinde gerçekleştirilen ve daha ziyade dağlık kütlelerin kuzey kesimlerini kapsayan çalışmalarda da, özellikle buzul şekilleri başta olmak üzere topografik şartlar ile yaylacılık ve turizm faaliyetleri ele alınmıştır (DOĞU vd., 1993, 1994, 1996 ve 1997, SOMUNCU 1994 ve 1997, AYDINÖZÜ 2004, ZAMAN 2001a ve 2001b).

Ancak turizm faaliyetlerinin etkilerinin dağlık sahanın sadece kuzeyinde değil aynı zamanda güney kesimlerinde de farklılaşmalara yol açtığı ve yine sadece yayla yerleşmeleri özelinde değil, aynı zamanda müstakil köy yerleşmelerinde de bir fonksiyonel çeşitlenmeye neden olduğu görülmektedir.

Belirtilen çerçevede Yaylalar köyü, bu süreci en açık yaşayan yerleşmelerden biri durumundadır. 1980'li yıllara kadar geleneksel kırsal faaliyetlerle (tarım, yaylacılığa

dayalı hayvancılık) karakterize edilen köy, bu tarihten sonra, yaşanan yoğun nüfus azalmasıyla birlikte önce fonksiyonlarında nitelik kaybı yaşama, sonrasında ise turizm olgusuyla birlikte bir fonksiyonel çeşitlenme sürecine girmiştir.

Yaylalar Köyünde tarım dışı faaliyetler; özellikle Doğa yürüyüşü (trekking) faaliyetine bağlı olarak yerli ve yabancı turistlerin katılımı ve daha önce köyde yaşamış ancak günümüzde köy dışında yaşamını sürdüren kişilerin yılın belli dönemlerini rekreasyon amaçlı olarak köylerinde geçirmeleri (ikinci evler) şeklinde gerçekleşmektedir. Yakın geçmişe kadar yörenin turizm hareketlerinde önemli bir yer tutan yayla şenlikleri ise, yaylacılık faaliyetlerinin neredeyse ortadan kalkmış olması sebebiyle niteliğini kaybetmiş durumdadır. Gerek turizm aktiviteleri ve gerekse ikinci evler kapsamında özellikle yaz aylarında köyde büyük bir nüfus hareketliliği yaşanmakta, kış aylarında ortalama 90–100 kişiye kadar düşen köy nüfusu yaz döneminde 1500–2000 kişiye kadar çıkabilmektedir.

Köy ve çevresinde yaşanan bu hareketlilik geçim kaynaklarında turizmin önemli bir yer tutmasını da beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede geleneksel kırsal ekonomik faaliyetler olan "tarım % 5, hayvancılık % 10 gibi oldukça düşük oranlar gösterirken, turizmin % 20 gibi oldukça yüksek bir orana sahip olması, turizmin geçim kaynakları içindeki yükselişine işaret etmektedir. Yine köyde geçim kaynakları bakımından dikkat çekici bir diğer durum ise emeklilik gelirlerinin oranıdır (% 60). Son olarak ticaret faaliyetleri köy gelir kalemleri içinde % 5'lik bir pay teşkil etmektedir (GÜLÇUBUK ve TEKTAŞ KESKİN 2008: 53).

Aşağıda; Yaylalar Köyünde yaşanan fonksiyonel çeşitlenmede turizm faaliyetlerinin rolü ele alınmıştır. Bu çerçevede köyün yerleşim tarihi, nüfusun gelişimi, mevcut durumu, köyde tarım dışı faaliyetlerin tarihsel gelişimi ve nedenleri, turizmin mevcut durumu, sorunları ve geleceği konuları irdelenmiştir.

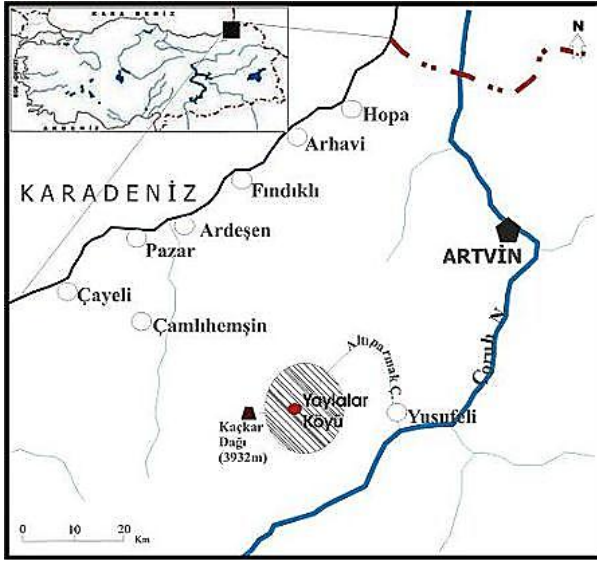
Çalışma, 2009 ve 2010 yılları yaz aylarında köy ve çevresinde yapılan arazi çalışmalarında yapılan gözlemler, yerel yetkililerle gerçekleştirilen mülakatlar, yöre halkıyla gerçekleştirilen görüşmeler sonucu elde edilen veriler ışığında hazırlanmıştır. Ayrıca, çalışmanın hazırlanmasında, daha önce konu ve yöreyle ilgili yapılan bilimsel çalışmalardan ve 1: 25000 ölçekli topografya haritasından yardımcı araçları olarak faydalanılmıştır.

Yaylalar Köyü; Konumu ve Genel Coğrafi Özellikleri:

Eski adı Hevek veya Heveg olan Yaylalar Köyü, idari olarak Artvin ili Yusufeli ilçesi, Sarıgöl Bucağına bağlı ve Yusufeli ilçe merkezine 50 km, Sarıgöl Kasabasına ise 30 Km uzaklıkta yerleşik, köy tüzel kişiliğine sahip olan bir kır yerleşmesidir (Şekil 1).

Yaylalar köyü; Doğu Karadeniz Dağları olarak anılan ve ülkemizin en yüksek zirvelerinin bulunduğu dağlık sistem

üzerinde yer almaktadır. Yerleşmeyi; sözü edilen dağlık sistemi oluşturan üniteler olan Kaçkar Dağı (3932 m) batıdan, Altıparmak Dağı (3562 m) kuzeyden ve Güngörmez Dağı (3523 m) ise güneyden çevrelemektedir.

Şekil 1. Yaylalar Köyü Lokasyon Haritası
Figure 1. Location Map of Yaylalar Village

Yerleşme, Güngörmez Dağının kuzey yamaçlarında, Çoruh Nehri vasıtasıyla sularını Karadeniz'e boşaltan Altıparmak (Barhal) Çayının en önemli kollarından biri olan Hevek Deresinin sağ kıyısında, denizden 1950–2050 m irtifada, Hevek Deresine güneyden katılan Ovid ve Mahlem derelerinin hafif şekilde derine doğru aşındırdığı, Camibaşı ve Üvetel sırtlarının kuzey eteklerinde yer alan nispeten az eğimli bir yamaç sahasına kurulmuş bulunmaktadır (Şekil 2) Birkaç üniteden oluşan köyün merkezi kısmı, Mahlem Deresinin Hevek Deresine katıldığı hafif eğimli sahada konumlanırken, diğer üniteler eğimin giderek fazlaştığı yamaçlara doğru yayılmış bulunmaktadır (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1. Yaylalar Köyü Yerleşim Alanı
Photograph 1. Situation of Yaylalar Village

Bir orman kenarı köyü olan Yaylalar Köyünün yerleşim sahasının hemen bitiminden itibaren sarıçam başta olmak üzere ladin ve köknarlardan oluşan bir doğal bitki örtüsü uzanmaktadır. Doğuya doğru vadi boyunca varlığını sürdüren bu orman sahası, batıya yani dağlık sahanın yüksek

kesimlerine doğru gidildikçe, Ovit Deresi vadisinden itibaren yerini alpin çayirlara bırakmaktadır.

Su kaynakları bakımından oldukça zengin olan köy ve çevresinde, başta Hevek Deresi olmak üzere, bu dereye kuzeyden katılan Zemevan Deresi, batıda Olgunlar Mahallesi'nde Hevek Deresine katılan Düpedüz Dere ve güneyden köyün içinden geçerek yine aynı dereye katılan Mahlem Deresi önemli akarsularını oluşturmaktadır, köy içinde de sıklıkla çeşmelere rastlanmaktadır.

Dağlık sahanın üst kısımlarında yer alması ve dolayısıyla bu kesimlerde akarsu aşındırmasının zayıflaması, yerleşme çevresindeki vadi yamaçlarında eğim değerlerinin nispeten az olmasını ve vadi tabanlarının ise daha geniş karakterde düzlükler daha da belirginleşmektedir. Yerleşme ünitelerinin de genellikle yer aldığı bu sahalarda aynı zamanda bitkisel üretim için de uygun şartlar sağlamaktadır. Kültürel bitki üretiminin doğal nedenlerle kısıtlandığı kesimlerde ise hayvancılık faaliyetinin temelini oluşturan alpin çayirlar uzanmaktadır. Bu durum yörede, gerek Hevek Deresi ve gerekse Zemevan Deresi vadisi boyunca yayla yerleşmelerinin ortaya çıkmasına olanak sağlamış bulunmaktadır.

Adının Kaynağı, Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi

Köyün eski adı Hevek'tir. Ancak, Osmanlı döneminde aynı isimde birbirine yakın iki köy olması nedeniyle, Kiskim sancağına bağlı olan Hevek Köyü (Yaylalar Köyü) "Heveg-i Kiskim", bu köyün kuzey doğusunda yer alan ve bugün Bıçakçılar Köyü olarak anılan köy ise bağlı olduğu sancağa izafeten "Heveg-i Livane" olarak adlandırılmıştır (YUSUFELİ KAYMAKAMLIĞI, 2010). Yine halk arasında ise Yaylalar Köyü "Büyük Hevek", Bıçakçılar Köyü ise "Küçük Hevek" olarak anılmıştır.

Köy, Hevek ismini resmi kayıtlarda (nüfus sayımlarında) ve günlük kullanımda 1955 yılına kadar korumuş, halk arasında ve özellikle yaşlı nüfus arasında halen kullanılmaya devam edilmekle birlikte, belirtilen tarihten itibaren resmi olarak "Yaylalar Köyü" adını almıştır.

Hangi kriterlere göre belirlendiği tam olarak bilinmemekle birlikte, köyün bu ismi almasında; konumlandığı yükselti nedeniyle, önceleri mevsimlik kullanılan yayla yerleşmesiyle devamlı bir yerleşmeye dönüşmesi (TIRAŞ 2002: 135), yer aldığı vadi boyunca köy idari hüviyetine sahip olan son yerleşme ile çevresinde yer alan çok sayıda yaylalara yakın bir konumda olması etki etmiş olmalıdır.

Köyün ilk kuruluş aşamasıyla ilgili bilgilerimiz sınırlı olmakla ve köy merkezinde bu bilgilere ulaşmada yardımcı olacak çok eskiye inen tarihsel unsurlara rastlamak mümkün olmamakla birlikte, gerek köyün hemen girişinde Hevek Deresinin aşılmasında kullanılan taş köprü (Fotoğraf 2) ile Cami Mahallesi'nde bulunan eski cami, gerekse yaşları yüzyılı aşmış olan meskenlerin varlığı (Fotoğraf 3) yerleşmenin uzun sayılabilecek bir tarihsel geçmişe sahip olduğuna işaret etmektedir.

Fotoğraf 2. Yaylalar Köyünde Hevek Deresi Üzerinde Taş Köprü
Photograph 2. Stone Bridge on Hevek Beck at Yaylalar Village

İdari olarak 1960 yılına kadar Yusufeli Merkez'e bağlı bir köy olan Yaylalar Köyü, 1990'lı yıllarda bir süre Taşkırın Bucağına bağlandıysa da, günümüzde Sarıgöl Bucağına bağlı bir yerleşme özelliğini sürdürmektedir.

Bir yamaç yerleşmesi karakterinde olan Köy, tek bir parçadan oluşmamakla birlikte dağınık bir yerleşme karakteri de göstermemekte, birbirinden çeşitli büyüklükte boşluklarla ayrılan kümeler halinde konumlanmış bulunmaktadır. Bu bakımdan köy merkezinde, idari olarak iki mahalle ayırt edilebilmektedir. Bunlardan turizme ilişkin faaliyetlerin yoğunlukla yer aldığı Çamyuva (Şereze) mahallesi, köy halkı tarafından Tabalğil, Sirt, Humagil, Ayangil gibi isimlerle anılan alt birimlerden oluşurken, merkezi sahadan nispeten uzakta vadinin yukarı kesimine doğru yerleşik bulunan Cami mahallesi (Büyükköy) ise tek bir parçadan oluşmaktadır (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 3. Yaylalar Köyünde Yaşı Yüzyılı Aşan Bir Mesken
Photograph 3. A Dwelling More Than a Hundred Years Old in Yaylalar Village

Yaylalar köyünün merkezi yerleşim alanında karşımıza çıkan bu birimlerin yanı sıra, köyden belirli mesafelerde konumlanmış olan Adatepe (Karamolla) Körahmet (Koramet) Olgunlar (Meretet), Akçay (Mikelis) ve Kayabaşı (Yagunget) mahalleleri yer almakta, böylece köy 7 mahalleden oluşmuş bulunmaktadır. Bu yerleşim birimlerinin büyük bir bölümünde kış aylarında kimse kalmazken, yaz aylarında mahalle sakinlerinin ziyaretleriyle ciddi bir yoğunluk yaşanmaktadır. Örneğin 5 yıl öncesine kadar sürekli kalan ailelerin olduğu Adatepe (Karamolla) mahallesi, artık özellikle emekli ve yaşlıların yaz aylarını geçirdikleri bir niteliğe dönüşmüş bulunmakta, 30'un üzerinde meskenin yer aldığı bu mahallede yaz aylarında 150'den fazla nüfus kalmaktadır (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 4. Yaylalar Köyünü Oluşturan Üniteler (sağ üst köşede cami mahallesi).
Photograph 4. Units of Yaylalar Village (the cami quarter at right side corner)

Zamevan Deresi vadisinde yerleşik olan Adatepe mahallesinin 500 m kadar kuzeyinde yer alan Körahmet (Koramet) mahallesi de benzer özellikler taşımakta, kışın kimsenin kalmadığı yerleşme ünitesinde 15'in üzerinde mes-

ken bulunmakta ve yaz aylarında yaklaşık 90 kişi burada yaşamını sürdürmektedir.

Yaylalar Köyü ile Yusufeli ilçe merkezi bağlantısını sağlayan yol, ilçeden başlayarak Sarıgöl beldesine kadar büyük

ölçüde asfalt ve beton özelliğinden dolayı, köye yaklaşan yüksek kesimlerde stabilize nitelik taşımaktadır. İyileştirilmesi çalışmalarının devam ettiği ve Köyün içinden geçerek olgunlar mahallesine devam eden yol, aynı zamanda yerleşmenin ana caddelerini teşkil etmekte, meskenlerin bulunduğu sahalara ise genellikle patika yollar kullanılarak ulaşılmaktadır.

Fotoğraf 5. Ön Tarafta Adatepe (Karamolla) ve Arka Planda Körahmet (Koramet) Mahalleleri.

Photograph 5. Adatepe (Karamolla) in the Front and Korahmet (Koramet) Quarters in the Rear.

Köy, geçmişten beri okumaya önem veren bir eğilim göstermiştir. Yörenin en eski tarihte açılan okuluna sahip olan Köyde, ilkokulun 1923 yılında kurulmuş olması, bir yandan nüfusunun büyüklüğünü gösterirken, diğer yandan eğitime verilen önemi teyid etmektedir. 1975'li yıllarda üç öğretmen ve 160 kadar öğrencinin eğitim gördüğü ifade edilen köyde, nüfusta yaşanan gerileme, 2004 yılından itibaren köy okulunun kapanmasını beraberinde getirmiştir. Taşınmaz eğitimin yapılmadığı yerleşmede, aileler çocuklarının eğitimini sağlamak amacıyla şehir nitelikli yerleşmelere göç etmeyi tercih etmektedirler. Bu durum nüfusun azalmasında ciddi bir diğer faktör olmaktadır. Köyde sağlık ocağı tesisleri mevcut olmakla birlikte personel yokluğu nedeniyle hizmete kapalı bulunmakta, aynı şekilde binası bulunan köy odası da (konağı) faal durumda değildir.

Kırsal meskenler açısından, taş ve ahşap meskenlerin güzel örneklerinin yer aldığı köyde (Fotoğraf 3), meskenlerin hem yapı malzemelerinde ve hem de fonksiyonel özelliklerinde hızlı bir değişim göze çarpmaktadır. Hâlihazırda taş temelli ahşap meskenlerin yerini, kısmen ahşap malzeme kullanılmakla birlikte, daha ziyade taş veya betonarme malzeme almaya başlamış bulunmakta (Fotoğraf 6), meskenlerin eklentileri konusunda da belirgin değişimlerin yaşandığı izlenmektedir. Köyde yeni inşa edilen meskenlerde betonarme yapıya izin verilmediğinden, bu malzemeyle inşa edilen yapıların ahşap malzemeyle kaplanması yoluna gidilmektedir. Meskenlerde kat sayısı konusunda da sınırlamalar olmakla birlikte, yüksek katlı binaların belirgin olarak arttığı müşahade edilmektedir. Tarımsal üretim ve hayvancılık faaliyetine bağlı olarak inşa edilen mesken eklentileri (Fotoğraf 7), bu faaliyetlerin büyük ölçüde zayıflaması nedeniyle yeni inşa edilen meskenlerde yer alma-

makta, var olanlar ise ya kaderine terk edilmekte veya yeni bir fonksiyon yüklenmeye çalışılmaktadır.

Fotoğraf 6. Taş Malzeme Kullanılarak İnşa Edilen ve Üzeri Ahşapla Kaplanan Yeni Mesken.

Photograph 6. A New Dwelling Constructed by Using Stone and Covered with Veneer

Fotoğraf 7. Yaylalar Köyünde Geleneksel Mesken Eklentilerine Bir Örnek

Photograph 7. A Traditional Storeroom Sample in Yaylalar Village

Yaylalar Köyünde Nüfusun Tarihsel Gelişimi

Yaylalar köyünde nüfusun tarihsel gelişimi; 1935 yılı ve sonrasında gerçekleştirilen Genel Nüfus Sayımlarından izlenebilmektedir. Belirtilen sayım dönemlerine göre hazırlanan tablo ve grafikte de (Tablo 1 ve Şekil 3) görülebildiği üzere, 1935 sayımına göre 1000 kişi civarında olan nüfus, 2009 adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre %80 oranında azalarak 200'e gerilemiş bulunmaktadır. Kuşkusuz bu düşüşün temel sebebi yaylalar köyünün, kırsal alandan şehrsel merkezlere doğru göçün en fazla hissedildiği yörelerden biri olan Doğu Karadeniz Bölümünde yer almasıdır. Hayvancılık faaliyetinin temel gelir ve geçim kaynağı olduğu yerleşmede bu ekonomik faaliyet alanında yaşanan gerilemeler ve artık geçim için yeterli gelir sağlayamaması dışı göçü zorlamıştır. Başlangıçta büyük ölçüde mevsimlik işçi şeklinde gelişen nüfus hareketi daha sonra sürekli göçe dönüşmüştür. Ekonomik faaliyetlerde yaşanan sorunların

yanı sıra daha iyi hizmet alma (özellikle eğitim alanında) dışı göçü tetikleyen diğer bir faktör olmuş, göçle köy dışına giden nüfus kalan nüfus için de bir çekim gücü yaratmıştır (çocuklarının veya akrabalarının yanına yerleşmek gibi).

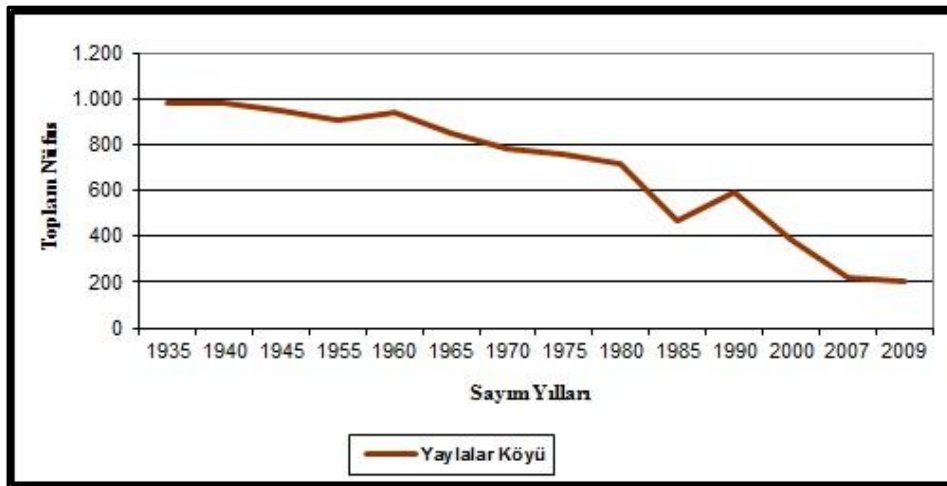
1930'lu yıllarda, fiziki coğrafya özellikleri bakımından dezavantajlı bir sahada konumlanmış olmasına karşın, yaylalar köyünün ilk yıllarda oldukça yüksek nüfus miktarına sahip olduğu dikkati çekmektedir. Bu çerçevede Köy nüfusunun gelişimine baktığımızda; bazı yıllarda (1940, 1960, 1990) düşük değerlerde de olsa artışın olduğunu, ancak genel

anlamda sürekli bir nüfus azalmasının yaşandığını görmekteyiz.

Yaylalar köyünde nüfusun cinsle göre durumu değerlendirildiğinde ise, bütün sayım dönemlerinde kadın nüfusunun erkek nüfusundan fazla olduğu gözlenmektedir (Şekil 4) Bu konuda kesin yargılara varmadan önce, yerleşmenin yer aldığı bölgede özellikle erkek nüfusun mevsimlik olarak şehirlere çalışmaya gittiği (1940–1945 yıllarının II. Dünya savaşı yılları ayrı olarak değerlendirilebilir) gerçeğinin göz önünde tutulmasında fayda olacaktır.

Tablo 1. Yaylalar Köyünde Nüfusun Tarihsel Gelişimi ve Cinsle Göre Durumu
Table 1. Historical Evolution of Population and Gender at Yaylalar Village

	Sayım Yılı	Bağlı İli	Bağlı İlçe	Bağlı Bucak	Toplam Nüfus	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus
Heveg-i Kiskim	1935	Erzurum	Yusufeli	Merkez	978	-	-
	1940	Çoruh	Yusufeli	Merkez	984	616	368
	1945	Çoruh	Yusufeli	Merkez	944	585	359
	1950	-	-	-	-	-	-
	1955	Çoruh	Yusufeli	Merkez	910	574	336
Yaylalar Köyü	1960	Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	941	572	369
	1965	Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	848	512	336
	1970	Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	783	465	318
	1975	Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	758	390	368
	1980	Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	720	422	298
	1985	Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	470	262	188
	1990	Artvin	Yusufeli	Taşkıran	594	357	237
	2000	Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	381	237	144
	2007	Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	221	125	96
	2009	Artvin	Yusufeli	Sarıgöl	200	115	85

Şekil 3. Yaylalar Köyünde Nüfusun Sayım Dönemlerine Göre Gelişimi
Figure 3. Evolution of Population by the Censuses at Yaylalar Village

Kuşkusuz genel anlamda kadın nüfusu lehine olan bu sayısal farklılığın özellikle bazı sayım yıllarında bir önceki sayım dönemine göre iki cins arasında farkın büyük ölçüde kapanması da (1975 ve 2007 yılları gibi) belirtilen nedene bağlanabilir. Bu hususta ileri sürülebilecek bir diğer gelişme ise, köyde yıl boyunca sürekli nüfusun oldukça azaldığı günümüze yakın dönemlerde cinsler arasındaki farkın da büyük ölçüde kapanmış olması ve 2000–2009 döneminde istikrarlı bir yapıya kavuşmuş olmasıdır.

Türk Coğrafya Dergisi

Yaylalar Köyünde Ekonomik Faaliyetlerde Değişim/Çeşitlenme Süreci

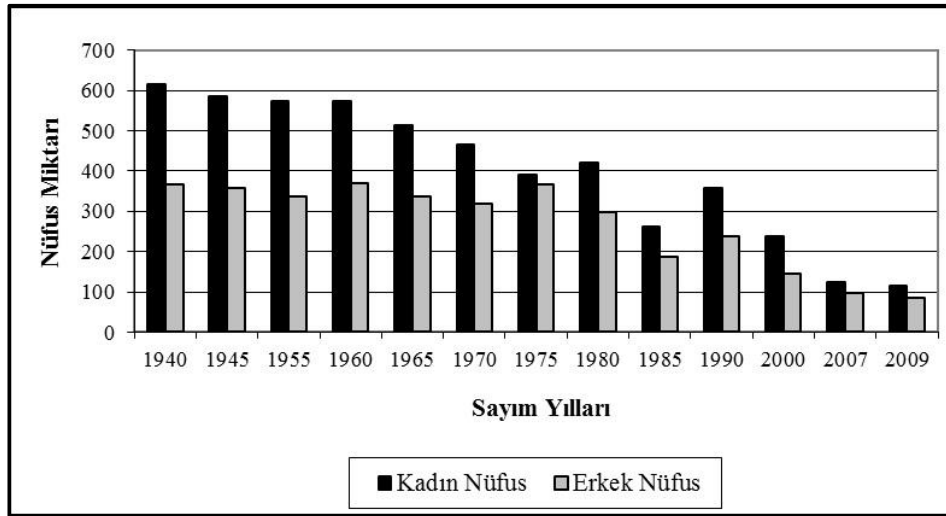
Tarım: Yakın geçmişe kadar Yaylalar Köyünde de geleneksel kırsal alan ekonomik faaliyetleri olan tarım ve hayvancılığın baskın olarak ekonomik hayatta yer aldığını görmekteyiz. Ancak günümüzde bu faaliyetlerin kısmen varlığını sürdürmekle birlikte hem nitelik ve hem de hâkimiyet açısından önemli değişimlerle karşı karşıya kaldığını

<http://www.tcd.org.tr>

izlemektedir. Geçmişte arpa, çavdar, fasulye, havuç, lahana gibi tarım ürünlerinin yaygın olarak yetiştirildiği, ancak günümüzde daha dar sahalarda patates ve yonca yetiştir-

ilmekle birlikte ticari bir etkisinin olmadığı, böylece tarımsal üretimin temel ekonomik faaliyet olmaktan giderek uzaklaştığı anlaşılmaktadır.

Şekil 4. Yaylalar Köyünde Nüfusun Cinsine Göre Durumu
Figure 4. Historical Evolution of Gender at Yaylalar Village

Yine; geçmiş yıllarda sadece köy ve yakın çevresinde değil aynı zamanda, köyden oldukça uzakta yer alan yayla yerleşmeleri çevresinde dahi tarımsal üretim (yulaf, çavdar) gerçekleştirildiği ifade edilirken (Fotoğraf 8), günümüzde sadece köyün içinde ve kenarında bu faaliyete kısmen rastlamak mümkün olmaktadır. 1970'li yıllara kadar büyük ölçüde kapalı bir ekonomik yapıda varlığını sürdüren köyün ortasından geçen Mahlem deresi üzerinde 11 adet un değirmeni varken bugün bunların neredeyse tamamen ortadan kalkmış olması tarımsal üretimde gelişen noktayı göstermesi açısından önemlidir (Fotoğraf 9).

Fotoğraf 8. Hastaf Yaylasında Geçmişte Tarımsal Amaçlı Kullanılan Etrafı Çevrili Alanlar.

Photograph 8. Fenced Areas Which Used for Agricultural Purpose in the Past in Hastaf Yaylası

Hayvancılık: Tarımsal üretim alanında meydana gelen farklılaşma, köyün diğer temel faaliyeti olan hayvancılık alanında da belirgin olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek köy nüfusunda meydana gelen gerilemeyle birlikte belirtilen faaliyeti yürütecek kişilerin azalması, gerekse faaliyetin ekonomik olarak tatmin edici gelirler sağlayamadığı dü-

şüncesi, hayvancılık faaliyetini neredeyse durma noktasına getirmiştir. Böylece geçmişte köyün temel gelir ve geçim kaynağını teşkil etmiş olan hayvancılık da ekonomik faaliyet olmaktan çok uzak bir görüntü sergilemeye başlamış bulunmaktadır.

Hayvancılığın ekonomik hayatta geride kalması, bu faaliyetin gereği ve sonucu olan, aynı zamanda köyün adına kaynaklık eden yaylacılık hareketinin de neredeyse tamamen ortadan kalkmasına zemin hazırlamıştır. Bu çerçevede geçmişte, sayıları birkaç bin'i bulan hayvanlarla tüm köyün büyük bir coşku içinde katıldıkları yaylacılık faaliyeti, günümüzde artık sadece geleneklerin yaşatılması açısından çok az sayıda hayvan ve bir-iki ailenin katılımıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Fotoğraf 9. Geçmişte Mahlem Deresi Üzerinde Yer Alan Çok Sayıda Değirmenden Geriye Kalan Son Değirmen

Photograph 9. The Last Mill Left from a Great Number of Mills on Mahlem River in the Past

Köy ve mahallelerinde gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler ışığında 1950'li yıllarda köyde 350-400

hane ile yaylacılık faaliyetine bağlı olarak 4000–5000 küçükbaş hayvanın varlığından söz edilmesi, belirtilen dönem için hayvancılık ve paralel olarak yaylacılığın önemini ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir. Yine geçmişte şehirde yaşayanların yaylacılık hareketine hayvancılık yapmak amacıyla katılmasa bile tatillerini yaylaya çıkış şenliği dönemine denk getirdikleri ve bu sosyo-kültürel faaliyete ortak oldukları anlaşılmaktadır. Ancak son 8-10 yılda yaylacılık faaliyetinin zayıflamasıyla birlikte yayla şenliklerinin de artık düzenlenmediği belirtilmektedir.

Böylece çok uzun bir tarihsel süreç boyunca kesintisiz yaşatılmış olan yaylacılık geleneği son 15 yılda giderek gerilemiş, bu genel değişim içinde bazı yayla yerleşmeleri tamamen ortadan kalkmış, bazıları ise günümüzde kısmen kullanılmakla birlikte aynı akıbeti yaşama tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadır.

Zamevan vadisin yukarı kesimlerinde yer alan ve Adatepe (Karamolla) ile Körahmet (Koramet) mahalleleri halkı tarafından geçmişte yoğun bir şekilde kullanılan yaylalar eski fonksiyonlarından oldukça uzak bir görüntü sergilemektedir. Bu kesimde yer alan ve mahallelere daha yakın bir mevkide konumlanmış olan Ovanat yayla yerleşmesi tamamen ortadan kalkmış (Şekil 2), yukarı kesimde yer alan ve 20 kadar meskenin izlenebildiği Satelef yaylası ise 4-5 yıldan sonra ilk kez 2010 yılında sadece iki hanenin katılımıyla yeniden kullanıma açılmış bulunmaktadır (Fotoğraf 10).

Yaylalar köyü merkez halkının kullandığı, Büyükçay (Hastaf) vadisi içinde 2400 m. irtifada konumlanmış olan ve 40'tan fazla meskenin yer aldığı Hastaf yaylasına da (Fotoğraf 11) 2009 yılında ilk kez hiç çıkan olmamış, 2010 yılında ise geleneklerin yaşatılması amacıyla yönelik olarak iki aile, 20 büyükbaş hayvanla birlikte bu faaliyete katılmıştır. Bu durum yaylacılık faaliyetinin geldiği aşamayı açık bir şekilde göstermektedir.

Oysa 1990'lı yıllarda "Hastaf ve Dübe yaylalarına sadece hayvancılık amacıyla gelenlerin yanı sıra, Yaylalar köyünden şehirlere göç ederek yerleşenlerin, yaz tatillerini geçirmek amacıyla yaylaya geldikleri, yine belirtilen dönemde Hastaf ve Dübe yaylalarına 250 kadar büyükbaş hayvan ile bir o kadar da küçükbaş hayvanın götürüldüğü" (DOĞU vd. 1993:175) bilinmektedir.

Fotoğraf 10. Zamevan Vadisinde Yeralan Satelef Yaylası
Photograph 10. Satelef Yaylası Located in Zamevan Valley

Fotoğraf 11. Büyükçay (Hastaf) Vadisinde Yeralan Yaylalar Köyünün Yaylası Olan Hastaf Yaylası
Photograph 11. Hastaf Yaylası, the Yayla of Yaylalar Village Located in Büyükçay (Hastaf) Valley

Burada dikkati çeken diğer bir husus ise, bölgenin diğer çeşitli sahalarında yayla yerleşmelerinin bir fonksiyonel değişim sonucu (turizm, rekreasyon) varlığını sürdürmesine karşın, Yaylalar köyü çevresinde yer alan yayla yerleşmelerinin hâlihazırda böyle bir fonksiyonel değişmeye sahne olmadığıdır.

Yörede hayvancılık faaliyetin ve paralel olarak yaylacılık hareketinde karşımıza çıkan bu gerilemenin kısmen telafi edilmesi konusunda çeşitli çalışmaların gerçekleştirildiği gözlenmektedir. Bu çerçevede, 2010 yılında Yaylalar Köyü Körahmet mahallesinde hayvancılığın yeniden geliştirilmesine yönelik bir girişim başlatılmış, bir proje kapsamında Avustralya'dan getirtilen 100 adet Angus cinsi büyükbaş hayvanın burada yetiştirilmesine çalışılmaktadır (Fotoğraf 12).

Fotoğraf 12. Körahmet Mahallesinde Modern Hayvancılık Çalışmaları.
Photograph 12. Modern Stockbreeding Works in Körahmet Quarter

Arıcılık: Sahip olduğu zengin flora nedeniyle köy çevresi özellikle arıcılık konusunda da büyük bir potansiyele sahip bulunmakta, bu durum arıcılık faaliyetinin yöre hayvancılık ekonomisinde önemli yer tutmasına vesile olmaktadır. Yaptığımız görüşmelerde, 1000 kadar kovanla arıcılık faaliyetinin gerçekleştirildiği, oldukça kaliteli olan ve talep gören yöre balının pazarlama kanalının ise tamamen sipariş üzerine gerçekleştirildiği ifade edilmiştir.

Yaylalar Köyünde Turizm Faaliyetlerinin Gelişim Süreci

Daha önce de ifade edildiği üzere, Doğu Karadeniz Bölümü sahip olduğu doğal ve beşeri çekicilikler dolayısıyla alternatif turizm faaliyetleri bakımından çok büyük bir potansiyeli bünyesinde barındırmaktadır. Bozulmamış doğa, 4 bin metreye yaklaşan dağ zirveleri, buzullar ve buzul gölleri, şelaleler, zengin biyolojik çeşitlilik, geleneksel mesken mimarisi ve yayla yaşamı gibi doğal ve beşeri çekicilikler yörenin zengin turizm potansiyelinde öne çıkan unsurlar olmaktadır.

Yakın geçmişe kadar geleneksel kırsal faaliyetlerle varlığını sürdürmüş olan Yaylalar Köyü ve çevresi de, yukarıda sayılan çekiciliklere sahip mekânlardan biri niteliğindedir. Özellikle son 20 yılda olmak üzere, bir yandan geleneksel kırsal faaliyetlerin ekonomik hayatta yetersiz bir hal alması, diğer taraftan daha iyi hizmet alma ve yaşama istekleri, şehirselleşmeye yoğun bir göçün yaşanmasına yol açmıştır. Bu durum köyde kalan veya köyünde ekonomik faaliyet yürütme isteğinde olan insanların yeni ekonomik arayışlara girmesine neden olmuş, yüzlerce yıldır yöre halkı tarafından bozulmadan kullanılmış olan doğal ve beşeri çekiciliklerin, turizm ekseninde değerlendirilmesi yoluna gidilmesine yol açmıştır.

Yörede turizm faaliyetlerinin başlamasına Yaylalar köyü özelinde baktığımızda; köyün Kaçkar dağlarına güney yönden tırmanma rotasının başlangıç noktası olmasının belirleyici bir rol oynadığını görmekteyiz. Bu durumun özellikle Doğa yürüyüşü (trekking) ve dağ tırmanışı bakımından köye önemli bir avantaj sağlamakta, turizm faaliyetinin de temel anahtarını oluşturmaktadır.

Fotoğraf 13. Yaylalar Köyünde İlk Pansiyon (solda), Bungalov Evler ve En Fazla Yatak Kapasitesine Sahip Pansiyon
Photograph 13. The First Pension (at left), Bungalow Houses and The Lodging Pension with Maximum Bed Capacity

Başlangıç yıllarında köy halkı bu faaliyete tepkiyle yaklaşmış, uzun süre kabullenmek istememiş, ancak zamanla faaliyete tepki ortadan kalkmakla kalmamış, daha yakın zamanlarda başka şahısların da bu faaliyet içinde yer almak için çaba harcadıkları ve girişimde buldukları belirtilmektedir. Köy dışında kalan diğer mahallelerde de (Olgunlar mahallesi) turizme yönelik tesis ve hizmetler hızla artmaya devam etmektedir.

Hâlihazırda sadece köy merkezinde değil, köy dışından da rehber, aşçı, şoför ve özellikle katırlarla malzeme taşıma gibi hizmetlerde 40 kişiye yakın bir istihdam yarattığı ifade edilmektedir (Fotoğraf 14).

Türk Coğrafya Dergisi

Burada ifade edilmesi gereken önemli bir husus, Yaylalar Köyünde turizm faaliyetlerinin belirli bir plan ve program kapsamında değil, tamamen tabandan gelen bir teşebbüsle başlamış olduğudur. 1980'li yıllarda, ilçe merkezi olan Yusufeli'de bile donanımlı pansiyonlar bulunmazken, Yaylalar köyünden İsmail Altunay isimli müteşebbis, yörede pansiyonculuk faaliyetinin öncülüğünü yapmıştır.

Bir turizm şirketinde çalışmış ve ilköğretim düzeyinde eğitim almış olan İsmail Altunay'ın 1980 yılında 8 kişilik bir guruba yerel rehberlik ettiği ve çadır konaklaması olarak gerçekleşen faaliyet, Yaylalar köyünde turizm faaliyetlerinin başlangıç noktasını teşkil etmiştir. Sonraki yıllarda tur sayısı ve turlara katılan kişi sayısı giderek artmış, çadır konaklamasına mesken konaklaması da eklenmiştir. Başlangıçta bu faaliyete yönelik bir konaklama tesisinin olmaması nedeniyle, İsmail Altunay katılımcıları kendi evinde misafir etmiş, 1986 yılında da evinin bir bölümünü bu faaliyet için tahsis etmiştir (Fotoğraf 13). Bu arada verilen hizmetlerde de çeşitlenme sözkonusu olmuş, rehberlik ve konaklama hizmetinin yanısıra, bakkal işletme ve katır kiralama gibi hizmetler de sunulmaya başlanmıştır. Pansiyona çevirdiği kendi evinin yetersiz kalması sonucu, 2001 yılında evin hemen yanına 3 ve 4 kişilik kapasiteye sahip dört adet bungalov tipi ev inşa etmiş (Fotoğraf 13), son olarak da 2006 yılında oldukça konforlu ve donanımlı olan büyük pansiyon turizm faaliyetinde kullanılmak üzere hizmete açmıştır (Fotoğraf 13). Halen yaylalar köyü merkezinde bir aile işletmesi şeklinde yönetilen ve üç üniteli 67 yatak kapasiteli olan tesiste turistlere konaklama hizmeti verilmekte, kahvaltı, yemek ve banyo gibi temel ihtiyaçlar oldukça kaliteli nitelikte sağlanabilmektedir.

Fotoğraf 14. Katırlarla Malzeme Taşınması
Photograph 14. Carrying of Goods by Horses

Yaylalar Köyünde Turizmin Mevcut Durumu ve Geleceği

Daha önce de ifade edildiği üzere, Yaylalar köyünde turizm faaliyetleri iki farklı amaç ve karakterde gerçekleşmektedir. Bunlardan birincisi, yerli ve yabancı turistlerin katılımıyla gerçekleşen başta yürüyüş olmak üzere dağ ve doğa turizmi, ikincisi ise köyün dışında yaşayan yerel halkın, yılın belirli dönemlerini köyde geçirmeleri isteğinin bir sonucu olan ikinci evlerdir. Yöre turizm hareketleri içinde değerlendirilebilecek olan diğer olgu ise artık günümüzde ortadan büyük ölçüde kalkmış olan, ancak bölgede oldukça rağbet gören yayla şenlikleri ve festivallere katılım faaliyetleridir.

Kaçkar dağlarının güney kesimleri, özellikle Yaylalar köyünde turizm faaliyetleri büyük ölçüde doğa yürüyüşü (trekking) aktivitesine bağlı ve paralel olarak şekillenmiş bulunmaktadır. Her yıl Karadeniz bölgesinde yer alan parkurlarda çok sayıda kişi yürüyüşe katılmaktadır. 15 Temmuz - 25 Ağustos tarihleri arasında yoğun olarak gerçekleştirilen turizm faaliyetleri kapsamında, Yusufeli yöresinde 15–20 bin kişi bu faaliyetlere katılmakta, bunlardan 6-7 bin kişi yaylalar köyü hattını kullanmaktadır. Sözü edilen nüfus hareketliliği içinde Yaylalar köyünde (pansiyon veya çadır kamplarda) konaklayan turist sayısı ise 1200–1500 kişiyi bulmaktadır¹. Yürüyüşlere katılanlar münferit olarak gelebildiği gibi, genellikle düzenlenen turlar vasıtasıyla bölgeye ulaşmaktadır.

Kaçkar dağlarında Doğa Yürüyüşü (trekking) ve dağcılık faaliyetleri çeşitli rotalar izlenerek gerçekleştirilmektedir. Bunlar;

- 1- Ayder yaylası yoluyla dağlık sahanın kuzeyinden zirvelere tırmanış ve yine Ayder yaylasına dönüş,
- 2- Yaylalar köyü yoluyla dağlık sahanın güneyinden zirvelere tırmanış ve Yaylalar köyüne dönüş,
- 3- Kuzey veya güney yönden belirtilen yerleşmeler çıkış noktasıyla başlayan ancak dağlık kütlenin diğer yamacıyla devam eden ve Trans-Kaçkar olarak adlandırılan tırmanış şeklinde sıralanabilir. Sözü edilen son şekilde faaliyete katılanların eşyaları Yusufeli-Artvin ve sahil yolu kullanılarak motorlu taşıtlarla taşınmakta ve dağın öteki yamacına sahiplerine ulaştırılmaktadır.

Belirtilen ana rotalar çerçevesinde Kaçkar dağına güneyden yürüyüş veya tırmanış gerçekleştirmek amacıyla olan turistler, Yaylalar köyü veya Olgunlar mahallesinde konaklamakta, araç yolunun noktalandığı Olgunlar mahallesinden itibaren ise, Hastaf vadisi boyunca yaklaşık 8 km'lik mesafe patika yollar kullanılarak katedilmekte (Fotoğraf 15), vadinin bitiminde yer alan Dilberdüzü olarak adlandırılan mevkiye ulaşmaktadır. Eğer Kaçkar tırmanışı gerçekleştirilecekse burada çadır kampında konaklanarak, sabah saatlerinde Kaçkar dağı zirvesine tırmanış veya yürüyüş gerçekleştirilmektedir.

Foto 15. Hastaf Vadisi ve Doğa Yürüyüşü Yapan Turistler
Photograph 15. Hastaf Valley and Tourist Group on Trekking

İlk dönemlerde daha ziyade yabancı turistlerin yoğun katılım gösterdiği yöre turizm faaliyetlerine son üç yılda yerli turistlerin katılımı da hız kazanmış bulunmaktadır. Yaylalar köyü ve çevresine bir yandan turizme yönelik tesis ve katılımcı sayısında artış meydana gelirken diğer taraftan turizme konu olan faaliyetlerde de bir çeşitlendirme çabasının olduğu izlenmektedir. Bu çerçevede yöre turizminin temelini teşkil eden trekking yanında, tırmanma, kayak, foto safari, jeep safari, helikopter destekli kayak (hellyski) gibi faaliyetlerinde yaygınlaştırılmasına çalışılmaktadır. Bu yolla sadece yaz aylarında değil kış döneminde de turizm faaliyetlerinin kesintisiz devam ettirilmesi amaçlanmaktadır.

Yaylalar köyünde sadece konaklama değil aynı zamanda bakkal, fırın, rehberlik, katır kiralama ve motorlu taşıtlarla taşıma gibi hizmetler de sunulmakta, yine Köyde sadece pansiyonlarda değil aynı zamanda köyün hemen girişinde dere kenarındaki kamp alanlarında konaklama imkânı sağlanmaktadır (Fotoğraf 16).

Fotoğraf 16. Yaylalar Köyünde Çadır Kamp Alanı
Photograph 16. Camping Area in Yaylalar Village

Her yaş ve milletten katılımı turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği Yaylalar köyüne Yusufeli ilçe merkezinden kalkan minibüslerle ulaşım sağlanmakta, ayrıca talep olduğu takdirde, köyde yer alan pansiyonların yetkilileri misafirlerini Yusufeli'nden veya Erzurum'dan alarak köye ulaştırmaktadır.

Kış mevsiminde ortalama 30 kadar hanede 90–100 kişinin kaldığı köyde, yaz aylarında sadece yerli ve yabancı

¹ Kullanılan veriler köyde yapılan mülakatlarda elde edilen verilerdir. Resmi bir niteliği bulunmamaktadır
Türk Coğrafya Dergisi

turistler değil, aynı zamanda yaz aylarını köyde geçirmek isteyen başta emekliler olmak üzere köy yerel halkı tarafından yoğun bir şekilde ziyaret edilmekte, burada herhangi bir ekonomik faaliyet yürütmeyen bu nüfus gurubu nedeniyle, köy ve mahalleler oldukça kalabalık bir hal almaktadır. Böylece 15 Hazirandan 15 Eylül'e kadar turist ve ziyaretçilerle köy nüfusu canlanmakta ve birkaç katına çıkmaktadır.

Yerel halkın yaz aylarını köyde geçirmek istemeleri sonucu ortaya çıkan ve Köy nüfusunda özellikle yılın belirli dönemlerinde bir yoğunluk meydana getiren durumu "ikinci evler" olarak adlandırmak mümkündür. Bilindiği üzere "ikinci evler; biryandan şehir sakinlerini yılın belirli devrelerinde kırsal alanlarda toplayarak şehirlerin çevresinde varolan konut alanlarına yeni ve farklı görünüm eklerken diğer taraftan, ikinci evlerde oturanların mevsimlik varlığı o alanlarda devamlı oturan kırsal nüfusun yapısında önemli toplumsal ve ekonomik değişimler meydana getirmektedir" (ÖZGÜÇ 1994: 117). Bu çerçevede özellikle geçmişte yaşamının bir bölümü köyde geçmiş ancak çeşitli nedenlerle şehirselleşmeye göç etmek zorunda kalmış ve halen bu merkezlerde yaşamını sürdüren nüfus kitlesi yılın belirli bir döneminde de olsa köyde sosyal ve ekonomik hayatın canlanmasına önemli bir katkı sağlamaktadır.

Burada dikkati çeken husus belirtilen harekete katılan nüfus grubunun daha ziyade orta ve üst yaş grubuna mensup kişiler olmalarıdır. Geçmiş alışkanlık ve yaşanmış anıların etkisiyle gerçekleştirilen bu hareketlerin, daha önce köyde yaşamamış olan genç nesil tarafından devam ettirilip ettirilmeyeceği önemli bir soru olarak belirginleşmektedir. Dolayısıyla, gelecekte yeni gelişmeler gerçekleşmediği takdirde, bu tür bir nüfus hareketliliğinde de gerilemelerin yaşanabileceği olasılığı güçlenmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Kalkınmaya ilişkin çalışmaların hız kazandığı Türkiye'de, turizm faaliyetleri, gerek milli gelire katkısı ve gerekse istihdamdaki payıyla önemi gittikçe artan bir ekonomik faaliyet niteliği taşımaktadır. Turizmin bu etkisi sadece şehirlerde değil, değişen beklenti ve taleblere paralel olarak, aynı zamanda giderek kırsal alan ve yerleşmelerinde de belirginleşmeye başlamış bulunmaktadır. Bu durum kırsal alanlarda turizm eksenli bir fonksiyonel çeşitlenmeyi de beraberinde getirmektedir.

Alansal genişlik, sayısal çokluk, fiziki coğrafya özellikleri ve beşeri faaliyetlerin tarihsel gelişimi, Türkiye'de oldukça karmaşık ve sorunlu bir kırsal alan ve yerleşme formunun oluşmasına zemin hazırlamıştır. Kuruluşundan günümüze kırsal alanın kalkındırılmasına ilişkin çaba ve uygulamalar ise ancak kısmi bir iyileşmenin yaşanmasını sağlayabilmiştir. Bu bakımdan kırsal alan ve bu alanda yer alan yerleşmelerde sahip olunan tüm potansiyellerin harekete geçirilmesi, kırsal kalkınma çabalarının daha verimli olmasına

katkı sağlayacaktır. Bu çerçevede özellikle geleneksel kırsal faaliyetlerin yanında farklı unsurların da devreye alınması kalkınma sürecinin hızlanmasında etkili olacaktır.

Sözü edilen potansiyellerden birini kırsal turizm teşkil etmektedir. Ülkemiz için büyük ölçüde yayla sahalarının turizme konu olmasıyla karakterize edilen bu faaliyet, dünyada özellikle klasik turizm faaliyetlerinin dışında, doğal ortamda, farklı beklentilerle gerçekleştirilmekte ve genel turizm içinde yerini büyütme devam etmektedir.

Kırsal yerleşmelerin bir bölümünde yaşanan ekonomik sorunların giderilmesinde artık yetersiz hale gelmiş olan geleneksel kırsal fonksiyonlarının değişmesi veya çeşitlenmesi kaçınılmaz görünmektedir. Bu bakımdan, tarım ve hayvancılık faaliyetleri yanında turizm aktiviteleri, kırsal alan fonksiyonlarının çeşitlendirilmesinde önemli bir potansiyel özelliği taşımaktadır. Kontrollü ve sağlıklı bir şekilde organize edilecek kırsal turizm faaliyetleri biryanda, özellikle ekonomik açıdan geride kalmış dağ ve orman köylerinin kalkındırılmasına katkı sağlarken, diğer taraftan doğal değerlerin kullanarak korunması imkânını da ortaya koyacaktır.

Başlangıçta geçici bir yayla yerleşmesi olan Yaylalar köyü, nüfusun kalabalıklaşması, ekonomik ve sosyal birtakım nedenlerle sürekli bir köy karakterine bürünmüş, son aşama ise geleneksel kırsal faaliyet ve özellikleri çeşitlenmiş bir yerleşmeye dönüşmüş bulunmaktadır.

Köyde ve yakın çevresinde turizm faaliyetleri gelişmiş ülkelerden farklı olarak tabandan tavana gerçekleştirilmektedir. Yörede turizm potansiyelini fark eden yerel girişimcilerin çabalarıyla bu sürece girilmiş, yine büyük ölçüde bu şahısların talepleriyle de bir takım planlama çalışmalarına başlanması sağlanmıştır. Dolayısıyla geçmişte daha fazla olmak üzere, yörede gerçekleştirilen turizm faaliyetleri büyük ölçüde bir plan ve stratejiden yoksun görünmektedir.

Yaylalar köyünde turizm olgusu, hâlihazırda yerel halk dışındakiler açısından sadece konaklama (çadır veya pansiyon) şeklinde gerçekleşmekte, turistler, köy yaşantısı veya sosyal hayatıyla herhangi bir etkileşim yaşamamaktadır.

Tarihsel süreç boyunca köyde yaşanan bu değişim ve dönüşümlerin gelecekte de farklı karakterlerde karşımıza çıkması muhtemel görünmektedir. Bu çerçevede yerleşmenin sahip olduğu ancak oldukça zayıflamış olan geleneksel kırsal ekonomik faaliyetlerin (tarım ve hayvancılık) yeniden canlandırılması konusunda çeşitli müdahaleler (proje, yatırım ve destelemeler gibi) olmadığı takdirde, gelecekte büyük ölçüde rekreatif hizmet odaklı bir yapının iyice yerleşeceği görülmektedir. Bu kapsamda özellikle her geçen gün yaygın bir talep alanına sahip olmaya başlayan organik ürün (organik tarım ve hayvancılık, organik bal vb) elde edilmesine yönelik olanakların ortaya konulmasının kısmi bir iyileşmeye zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Yaylalar köyü ve çevresinde yerleşme, çevre şartları, ekonomik hayat ve sosyal şartlar bakımından çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Bunlardan yerleşim birimleriyle ilgili olanlar büyük ölçüde; yapılarda betonlaşma, niteliksiz yollar ve kanalizasyon gibi alt ve üst yapı hizmetlerine yönelik olurken, sağlık ve eğitim hizmetlerinin yokluğu diğer bir sorun öbeğini teşkil etmektedir. Çevre şartları bakımından henüz çok büyük bir sorun görünmemekle birlikte, yöreyi ziyaret eden turist sayısındaki artışa bağlı olarak kontrolsüz çöp bırakma gelecekte ciddi bir çevresel kirliliğe yol açabilecek niteliktedir.

Yaylalar köyünde karşılaşılan sorunlar kapsamında en önde gelen sorun grubunu ekonomik sebepler teşkil etmektedir. Özellikle geleneksel kırsal uğraşların artık yeteri geliri sağlayamaması yöre halkını göç etmek zorunluluğuyula karşı karşıya bırakmaktadır. Ekonomik faaliyetlerde yaşanan bu kısıtlılık giderilmediği takdirde köyde sürekli yaşayan nüfusun daha da azalacağı muhtemel görünmektedir.

Köyün ekonomik yaşantısına her geçen gün daha fazla etki etmeye başlayan turizm faaliyetlerinde de birtakım sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. Bunlardan bazıları kontrolsüz yürüyüşlerden kaynaklanırken, kamp alanlarının tam olarak belirlenmemiş olması, ziyaretçilere acil durumlarda müdahale edebilecek donanında sağlık yapılanmasının olmaması şeklinde cereyan etmektedir.

Yaylalar köyünde sosyal hayat açısından en belirgin sorun nüfus boşalmasıdır. Büyük ölçüde çalışabilir genç nüfusun köy dışında geçimini sağlama çabasında olması, köyde kalan nüfusun daha ziyade yaşlı nüfustan oluşması

KAYNAKÇA

- AKOVA İ. (2008). *Turizm Araştırmaları*. İstanbul: Çantay Yayınevi.
- ALANYA KAYMAKAMLIĞI (2010). "Projelerimiz". <http://alanya.gov.tr/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1>, son erişim 24.11.2010.
- AYDINÖZÜ D. (2004). "Karadeniz Bölgesi'nin İlk Yayla Kent Projesi; Hıdırnebi." *Kastamonu Eğitim Dergisi* 12 (1): 205-210.
- CEYLAN S. ve DEMİRKAYA H., 2009, "Kış Turizmine Bağlı Olarak Gelişen Bir Kırsal Yerleşme: Çobanisa Köyü (Isparta)" *Doğu Coğrafya Dergisi* 21: 79-94.
- DKMPGM (DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ) (2010). <http://www.milliparklar.gov.tr/DKMP/AnaSayfa/dogaKorumaHaber/10-02-13/Milli_Parklar.aspx?sflang=tr>, son erişim 05.11.2010
- DOĞAN, S. Ö. (2009). "Ecotourism Activities in Turkey and The Example of Kirazlı Village (Kuşadası/ Aydın)" *Management and Education Academic Journal* 5 (1): 45-48.
- DOĞU A.F., SOMUNCU M., ÇİÇEK İ., TUNÇEL H. ve GÜRGEN G. (1993). "Kaçkar Dağında Buzul Şekilleri,

nı beraberinde getirmekte bu durum tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlerin giderek gerilemesine zemin hazırlamaktadır.

Gelişim süreci ve mevcut şartlar, yaylalar köyünde turizm faaliyetlerinin yakın gelecekte daha da büyüyeceğine işaret etmektedir. Bu çerçevede değişen beklenti ve taleplere uygun ortamın ve imkânların sağlanması zorunlu görünmektedir. Çok sayıda turist değil nitelikli turistin sahaya çekilmesi öncelikli beklentiler içinde yer almakta, dağcılık ve kayak faaliyetlerinin daha sağlıklı koşullarda gerçekleştirilmesi için teleferik ve telesiyej gibi ulaşım sistemlerinin oluşturulması, halihazırda patika yollardan yaya olarak gerçekleştirilen ulaşım olanaklarına gerekli hallerde kullanılmak üzere çevreye zarar vermeyen küçük motorlu araçların sağlanması, köyde sadece konaklama imkanları açısından değil, köy ekonomisine katkı sağlayacak diğer fiziki ve beşeri çekiciliklerin de devreye sokulması veya bu amaçla yeni potansiyellerin yaratılması, köyde mevcut geleneksel köy meskenlerinin konaklama amaçlı organize edilmesi, turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayılacak şekilde gerçekleştirilmesinin imkan dahilinde getirilmesi, turizm açısından beklentileri teşkil etmektedir.

Son söz olarak; bir coğrafi mekânda turizm potansiyelinin varolması tek başına yeterli olmamakta, bu potansiyelin kullanım alanına taşınması, planlı ve uzun soluklu olmasını sağlamak gerekmektedir. Bütün süreç boyunca gelir gider hesabının iyi yapılması şarttır. Her şeye rağmen turizm değil, bu alandan gelecek gelirin doğal değer ve zenginliklerde dönüşü olmayan bozulmalara veya kayıblara yol açmaması gerekmektedir.

- Yaylalar ve Turizm", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 2: 157-183.
- DOĞU A.F., ÇİÇEK İ., GÜRGEN G., TUNÇEL H. ve SOMUNCU M. (1994). "Göller (Hunut) Dağında Buzul Şekilleri, Yaylalar ve Turizm", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 3: 193-218.
- DOĞU A.F., ÇİÇEK İ., GÜRGEN G. ve TUNÇEL H. (1996). "Üçdoruk (Verçenik) Dağında Buzul Şekilleri, Yaylalar ve Turizm", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 5: 29-51.
- DOĞU A.F., ÇİÇEK İ., GÜRGEN G. ve TUNÇEL H. (1997). "Bulut – Altıparmak Dağlarında Buzul Şekilleri, Yaylalar ve Turizm", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 6: 63-91.
- GÜLCUBUK B., ve TEKTAŞ K.A. (2008). *Kaçkar Dağları Sürdürülebilir Orman Kullanımı ve Dağa Koruma Projesi, Sosyo-Ekonomik Analiz Araştırması*. Ankara.
- ÖZGÜÇ N. (1994). *Turizm Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını.

- SOMUNCU M. (1994). "Rize-Ayder Yaylasında Turizm", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 3: 255-273.
- SOMUNCU M. (1997). "Doğu Karadeniz Bölümünde Yayla-Dağ Turizminin Bugünkü Yapısı, Sorunları ve Geleceği", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 6: 273-315.
- SOYKAN F. (2001). "Ege Bölgesi'nden Kırsal Turizme Özgün Bir Örnek: Şirince Köyü (Selçuk/İzmir)", *Maltepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulu Dergisi* 1: 151-176.
- SOYKAN F. (2003). "Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi", *Ege Coğrafya Dergisi* 12: 1-11.
- TIRAŞ M. (2002). "Yusufeli İlçesinde Köy Yerleşmeleri", *Türk Coğrafya Dergisi* 38: 133-147.
- ÜLKER İ. ve ÇETİN İ. (1998). *Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm Ana planı (DOĞTAP)*. Ankara: Karadeniz'in Özelliklerini Koruma Derneği Yayını.
- YUSUFELİ KAYMAKAMLIĞI (2010). "Köylerimiz" <<http://www.yusufeli.gov.tr/koylerimiz/bicakcilar.htm>>, son erişim 18.12.2010.
- ZAMAN M. (2001a). "Geleneksel Yayla Şenliklerinin Doğu Karadeniz Bölümü Yayla Turizminin Gelişmesindeki Rolü", *Doğu Coğrafya Dergisi* 6: 187-214.
- ZAMAN M. (2001b). "Yayla Turizm Merkezlerine Bir Örnek: Hıdırnebi Yaylakent 1", *Doğu Coğrafya Dergisi* 6: 215-236.
- ZAMAN S. (2010). "Kırsal Kalkınma Aracı Olarak Kırsal Turizmin Kullanımı: Yusufeli İçin Bir Planlama Önerisi", *Geçmişten Geleceğe Yusufeli Sempozyumu Bildiriler Kitabı*: 143-147. İstanbul: Yusufeli Belediyesi

Yazar hakkında

**Yrd. Doç. Dr.
Muzaffer Bakırcı**

İstanbul Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü
İstanbul

Kırsal ve tarımsal kalkınma, kırsal yerleşme formları, kırsal ekonomik faaliyetlerde çeşitlenme, ulaşım sistemleri ve ulaşımın mekânsal analizi konularında çalışmaktadır.